

Nr 541.

Av herrar **Ljung** och **Månsson** i Erlandsro, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 249, angående den högre lantbruksundervisningens ordnande.*

I proposition nr 249 till årets riksdag angående den högre lantbruksundervisningens ordnande har Kungl. Maj:t under punkt 1 föreslagit riksdagen besluta, att vid Ultuna skall inrättas en lantbrukshögskola och vid Alnarp ett lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut i överensstämmelse med av departementschefen i propositionen förordad förslag. I punkterna 2 och 3 föreslås beviljandet av för ändamålet erforderliga anslag samt bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för tillsättande av lärarbefattningar vid nämnda läroanstalter.

Det nu av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till den högre lantbruksundervisningens ordnande grundar sig i huvudsak på det betänkande med förslag i ärendet, som den 12 november 1927 avgavs av högre lantbruksundervisningssakkunniga, samt, i fråga om förhållandet mellan lantbrukshögskolan och centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, på den av för ändamålet tillkallade utredningsmän framlagda utredningen angående nämnda förhållande. Mot de såsom resultat av nämnda utredningar framkomna förslagen hava emellertid i vissa avseenden riktats tungt vägande anmärkningar. Då dessa icke i propositionen blivit tillbörligt beaktade, och då de i densamma framlagda förslagen icke synas oss på ett lyckligt sätt lösa de betydelsefulla frågor, som däri beröras, kunna vi för vår del icke ansluta oss till desamma.

Våra betänkligheter gentemot de i propositionen framlagda förslagen hänföra sig i främsta rummet till den föreslagna allmänna organisationen. Enligt denna skulle vid Ultuna inrättas en lantbrukshögskola samt vid Alnarp ett lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Vid det till Alnarp förlagda lantbruksinstitutet skulle i fortsättningen som hittills förekomma en agronomkurs. Denna agronomkurs skulle emellertid enligt förslaget få en annan uppgift än den nuvarande, nämligen att huvudsakligen utbilda driftsledare för det större jordbruket. Det torde ej vara någon överdrift om man säger, att kursen med hänsyn till såväl inträdesfordringar som undervisning och sålunda i sin helhet skulle komma att ligga på ett lägre plan än den nuvarande. Man kan också hysa starka tvivel om behovet och betydelsen av en sådan kurs. Den ojämförligt största delen av sådana befattningar, vilka här åsyftas, d. v. s. som förvaltare och inspektorer, fyllas nu av f. d. elever från lantbruksskolor-

na, som i underordnade befattningar skaffat sig stor praktisk erfarenhet och visat framstående duglighet. Så torde också i framtiden bliva fallet. Ej heller för blivande praktiska jordbrukare torde kursen te sig vidare lockande. För sådana unga män, som ämna övertaga medelstora eller större jordbruk, finnas redan nu de längre kurserna vid lantmannaskolorna, vilka lämna en jämförelsevis omfattande och för ändamålet i stort sett tillräcklig teoretisk utbildning. Och vad slutligen beträffar det fåtal särskilt krävande och relativt högt avlönade befattningar såsom godsförvaltare, intendenten vid bruksegen- domar o. d., som finnas, så torde för dessa den högsta utbildningen på jordbru- kets område vara väl behöflig.

Med hänsyn till nämnda omständigheter synes oss behovet av en agronom- kurs av den typ, som föreslagits för Alnarp, vara ringa, om det överhuvud taget kan anses förefinnas. Men då denna kurs skulle utgöra grundstommen i organisationen vid Alnarp, måste också denna enligt vår uppfattning få an- ses misslyckad.

En annan omständighet, som gör att det i propositionen framlagda försla- get enligt vår uppfattning icke kan i oförändrat skick antagas, är att frågan om förhållandet mellan den högre lantbruksundervisningen och centralanstal- ten för försöksverksamheten på jordbruksområdet däri ställts på framtiden. Departementschefen har i denna fråga i huvudsak anslutit sig till det av de för utredningen av berörda spörsmål tillkallade utredningsmännens uttalande, att frågan om den högre lantbruksundervisningens ordnande lämpligen kan upptagas till avgörande utan hinder däray, att spörsmålet om försöksverksam- hetens anknytning till den högre lantbruksundervisningen först vid en senare tidpunkt avgöres. Denna ståndpunkt är enligt vår uppfattning ohållbar. Därest man exempelvis anser, att samtliga eller vissa av de nuvarande avdelningarna vid centralanstalten för jordbruksförsök böra inordnas i en blivande lantbruks- högskola eller eventuellt tvenne anstalter för högre lantbruksundervisning, så måste detta självfallet ske i samband med denna högskolas eller dessa anstal- ters nyorganisation. Ett undanskjutande av frågan om centralanstaltens ställ- ning till den högre lantbruksundervisningen till dess frågan om denna senare vore avgjord, skulle med största sannolikhet för en längre tid framåt omöjlig- göra ett rationellt ordnande av hithörande spörsmål.

I detta sammanhang anse vi oss böra framhålla, att enligt vår uppfattning starka skäl tala för, att de olika avdelningarna av centralanstalten för jord- bruksförsök inordnas i de högre lantbruksundervisningsanstalterna. Otvivel- aktigt skulle detta bliva till gagn för såväl undervisningen som ifrågavarande forsknings- och försöksverksamhet. Det framgår också av de i betänkandet (sid. 175—177 samt 211) refererade yttrandena angående denna fråga, att denna uppfattning är mycket allmän. Sålunda hava statskontoret, lärarrådet vid Ultuna lantbruksinstitut, styrelsen för och lärarrådet vid Alnarps lant- bruksinstitut, 18 hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Sveriges allmän- na lantbrukssällskap och Sveriges lantbruksläraryrkeförbund förordat en samorga- nisation i en eller annan form av ifrågavarande anstalter.

En för hela lantbrukslärarkårens kvalifikationer och förmåga att fylla sin

betydelsefulla uppgift synnerligen viktig fråga är den om inträdesfordringarna vid de högre lantbruksundervisningsanstalterna. Enligt högre lantbruksundervisningssakkunnigas förslag skulle för inträde vid lantbrukshögskolan krävas studentexamen. Visserligen föreslogos vissa möjligheter för inträdessökande vid lantbrukshögskolan att styrka sig äga motsvarande kunskaper på annat sätt, men med hänsyn till därmed förenade svårigheter skulle otvivelaktigt blott en ringa procent icke studenter kunna vinna inträde, därest de sakkunnigas förslag oförändrat genomförts. Härmed skulle också praktiskt taget hela den stora och betydelsefulla grupp, som hittills, efter kompletterande studier, från folkhög- och lantmannaskolor kommit in i de högre lantbruksundervisningsanstalterna, varit avstängd från dessa.

Mot dessa i formellt avseende allt för stränga inträdesfordringar har i avgivna yttranden riktats starka anmärkningar. Med beaktande av dessa har också departementschefen för sin del uttalat sig för att statsmakterna borde direkt medverka till att underlätta för högskoleaspiranter av nämnda slag att vid särskilda kurser skaffa sig erforderlig teoretisk utbildning för vinnande av inträde vid lantbrukshögskolan. Emellertid förklarar sig departementschefen icke beredd att nu framlägga slutligt förslag i förevarande spörsmål men har, enligt uttalandet, för avsikt att sedermera göra frågan till föremål för mera ingående prövning.

Detta undanskjutande av frågan om sist nämnda åtgärder måste anses som mycket betänkligt. Oavsett den omständigheten, att det härigenom blir ovisst, huruvida några åtgärder i nämnda syfte överhuvudtaget komma till stånd, måste ett uppskov med frågans ordnande leda till, att åtminstone under de första åren inga studerande av denna kategori skulle komma att finnas vid lantbrukshögskolan eller högskolorna. Då utbildningstiden i den tilltänkta kursen skulle taga ett och ett halft år och beslut om kursen tidigast kunde ske nästa år, skulle sålunda åtminstone de tre första årskurserna vid högskolan praktiskt taget vara stängda för denna grupp av inträdessökande.

Då vi för vår del hålla före, att det är av den allra största vikt, att möjligheterna för begåvade unga män från lantmannahem, som genomgått folkhög- och lantmannaskolor, att förskaffa sig för inträde vid de högre lantbruksundervisningsanstalterna erforderliga förkunskaper så långt ske kan underlätas, anse vi, att frågan om för ändamålet lämpliga utbildningskurser bör avgöras samtidigt med att den högre lantbruksundervisningen ordnas.

På grund av de nu i korthet berörda bristerna i det föreliggande förslaget till den högre lantbruksundervisningens ordnande anse vi, att detsamma icke bör av riksdagen antagas och nödgas sålunda yrka avslag på detsamma. Samtidigt vilja vi emellertid framhålla nödvändigheten av att denna viktiga angelägenhet snarast möjligt blir på ett tillfredsställande sätt ordnad. Då detta icke torde kunna ske annat än på grundvalen av ett av Kungl. Maj:t utarbetat nytt förslag, bör sålunda riksdagen också göra framställning om utarbetandet, så fort ske kan, av sådant. Lämpligast vore måhända, att riksdagen redan nu på grundval av det föreliggande utredningsmaterialet kunde åtminstone i vissa avseenden giva uttryck för sin uppfattning om hur hithörande frågor

böra lösas. För egen del vilja vi rörande dessa spörsmål i korthet anföra följande.

Det torde kunna sägas vara en allmänt erkänd princip, att högre undervisning och vetenskaplig forskning höra intimt samman med varandra. En universitets- eller högskolelärare måste för att rätt kunna fullgöra sin undervisningsverksamhet bedriva forskning inom sitt fack, och å andra sidan verka kraven på undervisningen och förbindelsen med lärjungarna befruktande på hans forskningsarbete. Ingen lär kunna bestrida, att denna princip riktigt genomförd och tillämpad också skulle bliva till gagn för den högre undervisningen och forskningen på jordbrukets område i vårt land.

Därest man medgiver riktigheten av nu nämnda princip, måste emellertid konsekvensen därav bliva, att vår högre lantbruksundervisning och den forsknings- och försöksverksamhet, som hittills bedrivits vid centralanstalten för försöksverksamheten på jordbruksområdet, böra samorganiseras. Självfallet kunna vissa särskilda omständigheter, såsom exempelvis ledningen av den lokala försöksverksamheten och behovet av en växtskyddsanstalt, därvid kräva särskilt beaktande, men detta torde ej inverka på principen och själva huvudfrågans avgörande.

En samorganisation mellan den högre lantbruksundervisningen samt berörda forsknings- och försöksverksamhet kan emellertid, såsom också av den verkställda utredningen framgår, utformas på olika sätt. Det torde ej vara behöfligt eller lämpligt att här till närmare granskning upptaga de olika alternativ, som vid frågans utredning framförts. Det må endast framhållas, att det ur principiell synpunkt riktigaste måste vara att sammanföra undervisningen på det högsta stadiet inom ett visst område, t. ex. husdjursskötsel eller mejerihantering, med motsvarande avdelning av den nuvarande centralanstalten.

Då man nu vid ordnandet av de båda intimt sammanhängande frågorna om den högre lantbruksundervisningen samt forsknings- och försöksverksamheten på jordbruksområdet har att röra sig med det material och de resurser, som för närvarande äro tillgängliga vid *tre* olika anstalter, Ultuna, Alnarp och Centralanstalten, synes det ligga nära till hands att fördela detta på *två* jämställda men i vissa avseenden specialiserade anstalter. Detta skulle enligt vår uppfattning på ett för det hela lyckligt sätt kunna ske därigenom, att såväl Ultuna som Alnarp utbyggdes till högskolor och att den vid centralanstalten för närvarande bedrivna verksamheten fördelades på och infogades i dessa högskolor. På så sätt skulle flera viktiga intressen kunna tillgodoses utan att kostnaderna för hela den samlade verksamheten behövde överstiga en härför rimlig ram.

Den nu antydda organisationsformen överensstämmer i huvudsak med den av styrelsen för och lärarerrådet vid Alnarps lantbruks- och mejeriinstitut i deras på sid. 49—52 i propositionen återgivna yttranden föreslagna. Att närmare ingå på detaljerna torde icke här vara lämpligt. Vid båda högskolorna borde finnas en för alla studerande gemensam grundläggande kurs, för vilken den nuvarande benämningen agronomkurs lämpligen skulle kunna bibehållas. Inträdesfordringarna till denna skulle, därest förut angivna förberedande kurs

bleve inrättad, kunna höjas, så att undervisningen kunde läggas på ett något högre plan än nu. De, som, eventuellt med kvalificerade betyg, genomgått agronomkursen, skulle omedelbart kunna fortsätta studierna för vinnande av högre kompetens. Vid dessa fortsatta studier borde emellertid en specialisering ske. Liksom fallet för närvarande är i konsulentkurserna borde givetvis en jordbruks- och en husdjurslinje finnas, men därtill skulle, såsom för lantbrukshögskolan föreslagits, komma en ekonomisk linje. Den nuvarande mejerilinjen uppgift torde böra övertagas av den föreslagna mejerihögskolan. Självfallet kan det ej anses behöfligt, att möjligheter för dessa fortsatta studier på samtliga linjer finnes vid var och en av de båda högskolorna. En uppdelning borde ske, så att exempelvis studierna på jordbruks- och ekonomiska linjerna finge ske vid Ultuna samt på husdjurslinjen vid Alnarp.

I samband härmed torde böra framhållas betydelsen av ett intimt samarbete mellan den högre lantbruksundervisningen och universiteten. Åtminstone ifråga om Lunds universitet kan man påvisa, att detta visat stort intresse för praktisk tillämpning av den naturvetenskapliga forskningen. Sålunda kan erinras om de i Lund befintliga två personliga professurerna i ärftlighetslära och sötvattensfiskets biologi; innehavarnas av dessa undervisningsverksamhet är reglerad i samband med deras praktiska verksamhet på jordbrukets eller detta närstående områden. De kurser i ärftlighetslära, som innehavaren av förstnämnda professur är skyldig hålla, begagnas bland annat också av agronomer. Det i intimt samband med universitetet stående Kungl. Fysiografiska sällskapet har också en klass för agrikultur och dess binäringar. Från sällskapets fonder lämnas bidrag till forskning på jordbrukets område.

En utvidgning av samarbetet mellan intill varandra belägna lantbrukshögskola och universitet skulle otvivelaktigt bliva till ömsesidigt gagn. Med hänsyn till de fördelar för den högre lantbruksundervisningen, som ett sådant ökat samarbete skulle medföra, torde frågan härom böra allvarligt prövas vid den ytterligare utredning, som nu får anses påkallad.

Slutligen må i detta sammanhang erinras om det nyligen avgivna förslaget till ordnandet av lantmäteriundervisningen. Starka skäl torde kunna anföras för att denna undervisning, liksom också utbildningen av lantbruksingenjörer, förläggas till en blivande lantbrukshögskola. I Danmark och Norge har man sedan långt tillbaka haft ifrågavarande undervisning förlagd till respektive länders lantbrukshögskolor. Det synes oss vara all anledning till att nu allvarligt överväga, huruvida icke en liknande anordning borde genomföras också hos oss. Givetvis borde Ultuna härvid närmast ifrågakomma som förläggningsort.

Ett ordnande av den högre lantbruksundervisningen och den direkt statliga forsknings- och försöksverksamheten efter de riktlinjer, som här i korthet antytts, skulle, såvitt vi kunna finna, innebära en för hela vårt lands jordbruk lycklig lösning av de viktiga frågor, som det här gäller. Behovet av högre undervisning bleve, med tillbörligt hänsynstagande till de skilda förhållandena och behoven i olika delar av vårt land och för olika ändamål, på ett tillfredsställande sätt tillgodosett. Forskningen och försöksverksamheten skulle sam-

tidigt bliva i tillfälle att bättre tjäna det dubbla ändamålet att bilda grundlag för den högre undervisningen och att genom sina resultat direkt giva vägledning och råd åt våra jordbrukare. Och kostnaderna för det hela skulle sannolikt ej bliva större — åtminstone ej så mycket, att det behövde verka avskräckande — än med nuvarande eller i propositionen föreslagna organisation.

På grund av det ovan anförda få vi sålunda hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 249, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av ovan anförda synpunkter låta verkställa utredning samt för riksdagen så fort ske kan framlägga förslag till ordnandet av den högre lantbruksundervisningen och den statliga forsknings- och försöksverksamheten på jordbruksområdet.

Stockholm den 7 april 1930.

Erik W. Ljung.

Nils Månsson.
